

דף מקורות

תלונות בני ישראל במדבר בשנה השנייה

1. המתאוננים (במדבר י"א, א):

(א) וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאֲנִיִּים רַע בְּאָזְנֵי ה' וַיִּשְׁמַע ה' וַיַּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ ה' וַתֹּאכַל בְּקֶצֶה הַמַּחֲנֶה...:

2. המתאווים (במדבר י"א, ד-לד):

(ד) וְהָאִסְפָּסֶפֶס אֲשֶׁר בְּקִרְבּוֹ הַתְּאֹוֹ תֵּאָוֶה וַיִּשָּׁבוּ וַיִּכְבּוּ גַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמְרוּ מִי יֹאכְלֵנוּ בֶּשֶׂר:
(ה) זָכְרֵנוּ אֶת הַדָּגָה אֲשֶׁר נֹאכַל בְּמִצְרַיִם חֲנָם אֶת הַקִּשְׁאִיִּים וְאֶת הָאֲבֻטְחִים וְאֶת הַחֲצִיר וְאֶת הַבְּצָלִים וְאֶת הַשּׁוּמִיִּים:
(ו) וְעֵתָה נִפְשָׁנוּ יִבְשֶׁה אִין כָּל בְּלִתִּי אֵל הַמֶּן עֵינֵינוּ:
(ז) וְהַמֶּן כְּזָרַע גֶּד הוּא וְעֵינֵנוּ כְּעֵין הַבְּדֹלַח:
(ח) שִׁטּוֹ הָעָם וְלָקְטוּ וְטָחְנוּ בְּרִחִים אוֹ דָכוּ בַמִּדְבָּה וּבְשָׁלוּ בַפָּרוֹר וְעָשׂוּ אֹתוֹ עֲגוֹת וְהָיָה טַעְמוֹ כְּטַעַם לֶשֶׁד הַשָּׂמֶן:
(ט) וּבְרָדַת הַטֵּל עַל הַמַּחֲנֶה לְיִלְהֵ יֵרֵד הַמֶּן עָלֵינוּ:
(י) וַיִּשְׁמַע מֹשֶׁה אֶת הָעָם בְּכֹה לְמִשְׁפָּחֹתָיו אִישׁ לְפִתְחֵ אֹהֶלוֹ וַיַּחַר אָפֵי ה' מְאֹד וּבְעֵינֵי מֹשֶׁה רָע...:
(כא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה שֶׁשׁ מֵאוֹת אֶלְפֵי רִגְלֵי הָעָם אֲשֶׁר אֲנִי בְּקִרְבּוֹ וְאַתָּה אֹמְרָת בֶּשֶׂר אֲתָנוּ לָהֶם וְאָכְלוּ חֲדָשׁ יָמִים:
(כב) הַצֹּאן וּבָקָר יִשְׁחָט לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם אִם אֵת כָּל דְּגֵי הַיָּם יֹאסֹף לָהֶם וּמִצָּא לָהֶם: ...
(לג) הַבֶּשֶׂר עוֹדְנוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם טָרִם יִכְרַת וְאָפֵי ה' חָרָה בְּעַם וַיִּרְיֵ ה' בְּעַם מִכָּה רַבָּה מְאֹד:
(לד) וַיִּקְרָא אֶת שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא קְבֻרוֹת הַתְּאֹוֹה כִּי שָׁם קָבְרוּ אֶת הָעָם הַמִּתְאֲנִיִּים:

3. חטא מרים (במדבר י"ב, א-יב):

(א) וַיִּתְדַבֵּר מֵרִים וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה עַל אֲדוֹת הָאִשָּׁה הַכַּשִּׁית אֲשֶׁר לָקַח כִּי אִשָּׁה כַּשִּׁית לָקַח:
(ב) וַיֹּאמְרוּ הֲרִק אֵף בְּמֹשֶׁה דְּבַר ה' הֲלֹא גַם בְּנֵי דְבַר וַיִּשְׁמַע ה':
(ג) וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עֲנוּ עָנְיוֹ מְאֹד מְכַל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה: ...
(ו) וַיֹּאמֶר שְׁמַעוּ נָא דְבַרִּי אִם יִהְיֶה נְבִיאֵכֶם ה' בְּמִרְאֵה אֱלֹוֹ אֲתוּדַע בְּחִלוֹם אֲדַבֵּר בּוֹ:
(ז) לֹא כֵן עֲבַדִּי מֹשֶׁה בְּכָל בֵּיתִי נְאֻמְנוּ הוּא:
(ח) פֹּה אֵל פֹּה אֲדַבֵּר בּוֹ וּמִרְאֵה וְלֹא בְחִידוֹת וְתִמְנַת ה' יִבִּיט וּמִדוּעַ לֹא יִרְאֶתֶם לְדַבֵּר בְּעַבְדֵי בְּמֹשֶׁה:
(ט) וַיַּחַר אָפֵי ה' בָּם וַיִּלְהֵ:
(י) וְהָעֵנָן סָר מֵעַל הָאֹהֶל וְהָיָה מֵרִים מְצֻרֶת כְּשִׁלְגוֹ וַיִּפֹּן אֹהֶרֶן אֶל מֵרִים וְהָיָה מְצֻרֶת:
(יא) וַיֹּאמֶר אֹהֶרֶן אֶל מֹשֶׁה בִּי אֲדֹנָי אֵל נָא תִשֶׁת עָלֵינוּ חֲטָאת אֲשֶׁר נֹאֲלָנוּ וְאֲשֶׁר חֲטָאתֵנוּ:
(יב) אֵל נָא תְהִי כַמֹּת אֲשֶׁר בְּצִאתוֹ מִרְחֹם אִמּוֹ וַיֹּאכַל חֲצִי בְשָׂרוֹ:

4. חטא המרגלים (במדבר י"ג, ל-לב; י"ד, א-לז):

(ל) וַיְהִי כָלֵב אֶת הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עֲלֵה נַעֲלֵה וַיִּרְשָׁנוּ אֹתָהּ כִּי יָכוֹל נוֹכַל לָהּ:
(לא) וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוֹכַל לַעֲלוֹת אֶל הָעָם כִּי חָזַק הוּא מִמֶּנּוּ:
(לב) וַיִּצְיָאוּ דַבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ אָרֶץ אֲכָלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הוּא וְכָל הָעָם אֲשֶׁר רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אֲנָשֵׁי מְדוֹת:
(י"ד, א) וַתִּשָּׂא כָל הָעֵדָה וַיִּתְּנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּכְבּוּ הָעָם בְּלִילָה הַהוּא...:
(ד) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁוֹבָה מִצְרִימָה:
(ה) וַיִּפֹּל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן עַל פְּנֵיהֶם לִפְנֵי כָל קְהַל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
(ו) וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נּוּן וְכָלֵב בֶּן יִפְנֶה מִן הַתָּרִים אֶת הָאָרֶץ קִרְעוּ בְּגָדֵיהֶם:
(ז) וַיֹּאמְרוּ אֶל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד:

- (ח) אם חפץ בנו ה' והביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר הוא זבת חלב ודבש:
- (ט) אך בה' אל תמרדו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צלם מעליהם וה' אתנו אל תיראם...:
- (יא) ויאמר ה' אל משה עד אנה ינאצני העם הזה ועד אנה לא יאמינו בי בכל האותות אשר עשיתי בקרבם:
- (יב) אכנו בדבר ואורשנו ואעשה אתך לגוי גדול ועצום ממנו:
- (יג) ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים כי העלית בכחך את העם הזה מקרבם:
- (יד) ואמרו אל יושב הארץ הזאת שמעו כי אמה ה' בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה ה' וענגנו עמד עליהם ובעמד ענו אמה הלך לפנייהם יומם ובעמוד אש לילה:
- (טו) והמטה את העם הזה כאיש אחד ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר:
- (טז) מבלתי יכלת ה' להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם במדבר:
- (יז) ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר:
- (יח) ה' ארף אפים ורב חסד נשא עון ופשע ונקמה לא ינקה עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים:
- (יט) סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה:
- (כ) ויאמר ה' סלחתי כדברך:
- (כא) ואולם חי אני וימלא כבוד ה' את כל הארץ:
- (כב) כי כל האנשים הראים את כבדי ואת אתמי אשר עשיתי במצרים ובמדבר וינסו אתי זה עשור פעמים ולא שמעו בקולי:
- (כג) אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבתם וכל מנאצי לא יראוה:
- (כו) וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר:
- (כז) עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר המה מלינים עלי את תלנות בני ישראל אשר המה מלינים עלי שמעתי...:
- (כט) במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקדיכם לכל מספרכם מן עשרים שנה ומעלה אשר הלינתם עלי...:
- (לג) ובניכם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה ונשאו את זנותיכם עד תם פגריכם במדבר...:
- (לה) אני ה' דברתי אם לא זאת אעשה לכל העדה הרעה הזאת הנועדים עלי במדבר הזה יתמו ושמ ימתו...:
- (לז) וימתו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ה':

5. חטא המעפילים (במדבר י"ד, מ-מה)

- (מ) וישכמו בבקר ויעלו אל ראש ההר לאמר הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ה' כי חטאנו:
- (מא) ויאמר משה למה זה אתם עברים את פי ה' והוא לא תצלח:
- (מב) אל תעלו כי אין ה' בקרבכם ולא תנגפו לפני איביכם:
- (מג) כי העמלקי והכנעני שם לפניכם ונפלתם בחרב כי על כן שבתם מאחרי ה' ולא יהיה ה' עמכם:
- (מד) ויעפלו לעלות אל ראש ההר וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה:
- (מה) וירד העמלקי והכנעני הישב בהר ההוא ויכנסו ויכתום עד החרמה:

6. מחלוקת קורח ועדתו (במדבר ט"ז, ג-לה; י"ז, ו-יד):

- (ג) ויקהלו על משה ועל אהרן ויאמרו אלהם רב לכם כי כל העדה כלם קדשים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה':
- (ד) וישמע משה ויפל על פניו: (ה) וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר ...
- (ט) המעט מקם כי הבדיל אלהי ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אתכם אליו לעבד את עבדת משכן ה' ולעמד לפני העדה לשרתם:
- (י) ויקרב אתה ואת כל אחיך בני לוי אתה ובקשתם גם כהנה:
- (יא) לכן אתה וכל עדתך הנעדים על ה' ואהרן מה הוא כי תלונו תלינו עליו...:
- (כ) וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר:
- (כא) הבדלו מתוך העדה הזאת ואכלה אתם כרגע:
- (כב) ויפלו על פניהם ויאמרו אל אלהי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף...:
- (לב) ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרכוש:
- (לג) וירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה ותכס עליהם הארץ ויאבדו מתוך הקהל...:
- (לה) ואש יצאה מאת ה' ותאכל את החמשים ומאתים איש מקריבי הקטרת: פ

(י"ז, י"ח) וַיִּלְנוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמְּחֻרַת עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הִמַּתֵּם אֶת עַם ה'...
(ט) וַיִּדְבֹר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר:

(י) הֲרַמּוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאָכְלָה אֶתֶם כְּרִגַע וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם:

(יא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן קַח אֶת הַמַּחֲתָה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׂים קִטְרֹת וְהוֹלֵךְ מִהָרָה אֶל

הָעֵדָה וְכִפֵּר עֲלֵיהֶם כִּי יֵצֵא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי ה' הַחַל הַנִּגָּף:

(יב) וַיִּקַּח אֶהֱרֹן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיֵּרָץ אֶל תּוֹךְ הָעֵדָה וְהִנֵּה הַחַל הַנִּגָּף בָּעַם וַיִּתֵּן אֶת הַקִּטְרֹת וַיִּכַּפֵּר עַל

הָעָם:

(יג) וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתֵּעָצֵר הַמַּגֵּפָה:

(יד) וַיְהִי הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה אַרְבַּעַת עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלִּבְד הַמֵּתִים עַל דְּבַר קָרַח:

7. ר' יוסף בכור שור, במדבר י"א, א:

היו קצרי רוח ומתאבלים, על שהיה רוצה הקדוש ברוך הוא להכניסם לארץ ויבאו למלחמה; כי היו יריאים ומקטני אמנה.

8. רמב"ן, במדבר י"א, ד:

שלא היה להם חסרון במדבר, כי היה להם המן לשובע והיו עושים בו מטעמים שונים בטעם חשוב מאד כאשר יספר, אבל המשילו בנפשותם תאוה רבה כמתאוים לאכול הפחמים והעפר והמאכלים הנבאשים.

9. רש"י, במדבר י"א, א:

אין מתאוונים אלא לשון עלילה מבקשים עלילה האיך לפרוש מאחרי המקום.

10. רמב"ן, במדבר י"א, א:

כי כאשר נתרחקו מהר סיני שהיה קרוב לישוב ובאו בתוך המדבר הגדול והנורא במסע הראשון היו מצטערים בעצמם לאמר מה נעשה, ואיך נחיה במדבר הזה, ומה נאכל ומה נשתה, ואיך נסבול העמל והעינוי ומתי נצא ממנו... ואמר "כמתאוונים", כי היו מדברים במר נפשם כאשר יעשו הכואבים. והיה רע בעיני ה', שהיה להם ללכת אחריו בשמחה ובטוב לבב מרוב כל טובה אשר נתן להם, והם היו כאנוסים ומוכרחין מתאוונים ומתרעמים על עניינם.

11. רש"י, במדבר ט"ז, ג:

רב לכם - הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם גדולה: כלם קדושים - כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה: ומדוע תתנאו - אם לקחת אתה מלכות לא היה לך לברר לאחריך כהונה, לא אתם לבדכם שמעתם בסיני אנכי ה' אלוהיך (שמות כ ב), כל העדה שמעו.